

ΞΕΨΥΧΗΜΑ

— Δέν ἀξίζει μιὰ σπασμένη στάμνα, εἶπε ὁ Γιαννάκης.

Ἡ Μαρία τὸν κοίταξε. Χαμογέλασε ἀμίλητα καὶ δῖπλωσε τὸ κέντημά της. Εἶχε ἀρχίσει νὰ βραδυάζῃ. Τὸ ἡλεκτρικὸ στὴν πόρτα τοῦ ἀντικυρνοῦ μεγάρου εἶχε ἀναφτεῖ πρόωρα. Ἐνας ἀργοπορημένος μανάθης διαλαλοῦσε τὰ κολοκύθια του. Τὰ ἀμάξια ἀκούονταν λιγιστὰ καὶ τὰ αὐτοκίνητα συχνότερα.

Ἡ Μαρία πλησίασε τὸ παράθυρο καὶ ἀκούμπησε κοιτάζοντας ἔξω. Ὁ Γιαννάκης δὲν τὴν πρόσεξε. Τὰ μάτια του ἦταν θαμπὰ καὶ ἀφηρημένα. Τὸ κάτω του χεῖλι ἔτρεμε ἐλαφρὰ. Σηκώθηκε, ἔκαμε δυὸ βήματα καὶ ξανακάθησε.

Ἡ Μαρία τὸν ἄκουσε καὶ ρώτησε χωρὶς νὰ γυρίσῃ τὸ κεφάλι :

— Γιαννάκη, θὰ βγοῦμε ἔξω ;

Ὁ Γιαννάκης κάτι ἀποκρίθη, ἀλλὰ δὲν ἀκούστη. Στὸ δρόμο τὸ τραῦμ κουδούνιζε δαιμονικά. Φωνές, κουδέντες, κάποτε γέλια, κάποτε βοισιές. Ὁ τραμβαγέρης λυσσασμένος θέλει νὰ κατεβάσῃ τὸν κόσμο ἀπὸ τὴ σκάλα. Μερικοὶ μὀρτες γιουγαροῦν. Ἡ τρουπὸνα ἐνὸς αὐτοκινήτου κορυφώνει τὸ θόρυβο. Ὁ Γιαννάκης δὲν κινήθη ἀπὸ τὴ θέση του.

Σὲ λίγο ὁ θόρυβος ἐκάλαμαε καὶ ἡ Μαρία ἐγύρισε τὸ κεφάλι.

— Γιαννάκη, θὰ βγοῦμε ἔξω ;

Ὁ Γιαννάκης εἶτε δὲν πρόσεξε, εἶτε δὲ θέλησε νὰ ἀπαντήσῃ. Ἀπλωσε ἀπάνω στὸ τραπέζι τὸ «Ἐμπρός» πὺν κρατοῦσε στὸ χέρι, στήριξε τὸ μιλίγγι στὴν παλάμη καὶ ψιθύρισε σὰν ἀπορροφημένος ἀπὸ ἔμμονη σκέψη :

— Δέν ἀξίζει μιὰ σπασμένη στάμνα.

Τῆς Μαρίας τῆς ἦρθε νὰ γελάσῃ. Τραβήχτη ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ ρώτησε μὲ εἰρωνεία :

— Πῶς τὸ ξέρεις, Γιαννάκη ;

Ὁ Γιαννάκης δὲ σήκωσε τὰ μάτια. Ἀλλάξε λίγο στάση καὶ εἶπε ἀργὰ καὶ πένθιμα :

— Δέν τὸ ξέρω. Τὸ στοχάζομαι.

Χωρὶς νὰ πῇ λέξη ἡ Μαρία ἔκαμε δυὸ βήματα, στάθῃ πάνω ἀπὸ τὸν ὦμο του, ἔσκυψε ἀλαφρὰ καὶ ἐρευνήσε στὴν ἀπλωμένη ἐφημερίδα.

«Υπουργεῖον Ἐπισιτισμοῦ... Μεταθέσεις... Στρατιωτικά... Οἰκονομικά... Ἀστυνομικά. Τὸ ἔγκλημα τῆς Καισαριανῆς. Παρὰ τὴν Καισαριανὴν, εἰς θέσιν Καμίνια, εὐρέθη χθὲς πῶμα νεάνιδος ἐν ἀποσυνθέσει. φέρον ἱκανὰ τραύματα διὰ μαχαίρας. Οἱ λόγοι καὶ ὁ τρόπος τοῦ ἐγκλήματος παραμένουσι σκοτεινὸν μυστήριον. Ὑφίσταται οὐχ ἥττον ὑπόνοια ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο πρὸς συγκάλυψιν φρικτοτέρου κακοουργήματος.»

— Δυστυχισμένο πλᾶσμα. Ψιθύρισε ἡ Μαρία.

Ὁ Γιαννάκης ἐσηκώθη ἀργά, τῆς κράτησε τὸ πρόσωπο μέσα στὶς παλάμες καὶ τὴν κοίταξε κατὰματα.

— Βλέπεις ; εἶπε θλιμμένα καὶ τοιφερά. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πὺν λατρεύουν καὶ ἄνθρωποι πὺν σκοτώνουν.

— Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ οἱ ἴδιοι, εἶπε ἡ Μαρία.

Ὁ Γιαννάκης θύμωσε. Τὴν ἄφησε ἀπότομα καὶ

πλησίασε στὸ παράθυρο. Ἡ Μαρία χαμογέλασε καὶ δὲ σκοτίστη. Ἐξω ὁ δρόμος ἦταν ἥσυχος τώρα. Στὸ ἀντικυρνὸ πεζοδρόμιον τὸ τακουνάκι κάποιας κοριτσούλας χτυποῦσε πεταχτὰ καὶ ρυθμικά. Ἐπειτα ὁ φωνογράφος τοῦ καφενέ ἀρχισε νὰ μιμουρίζῃ μιὰ παμπάλαια ᾄδια. Ὁ Γιαννάκης ἐμόρφωσε καὶ γύρισε κοντὰ στὸ τραπέζι. Ἡ Μαρία ἐδίπλωσε τὴν ἐφημερίδα μὲ προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια.

— Μιὰ φορὰ ἦσουν καλύτερη, Μαρία, εἶπε ὁ Γιαννάκης.

Ἡ Μαρία κοκκίνισε ἀλαφρὰ καὶ εἶπε ἀδιάφορα :

— Πρέπει νὰ φέρονν φῶς. Ἐβράδιασε.

— Ὅχι, εἶπε ὁ Γιαννάκης. Εἶναι ὁμορφότερα ἔτσι !

Ἡ Μαρία ὅμως δὲν τὸν ἄκουσε. Ἀπλωσε τὸ χέρι στὸ κουδούνι καὶ φώναξε :

— Παναγιώτα ! Φῶς !

Ὁ Γιαννάκης ἐσήκωσε εἰρωνικά τὸ πρόσωπο καὶ στάθῃ ἀκίνητος.

Στὸν καφενέ ὁ φωνογράφος τραγουδοῦσε τώρα Ριγολέττο. Ἐνας περαστικὸς μὀρτης προσπαθοῦσε νὰ ἀκομπανιόρῃ καὶ σφύριζε ἄθελά του Τόσκα. Ὁ Γιαννάκης ἀρχισε νὰ γελά ἔντονα. Ἡ Μαρία θύμωσε. Ἀνοιξε τὸ στόμα κάτι νὰ πῇ, ἀλλὰ τὸ δουλικὸ ἔφερνε τὸ φῶς καὶ σῶπασε.

Ἡ Παναγιώτα μπῆκε στὸ δωμάτιο μὲ τὴ λουσέρινα καὶ τὴν «Ἐστία» στὸ χέρι.

— Ἡ «Ἐστία», κυρία.

Ἡ Μαρία πήρε τὴν «Ἐστία», κάθισε κοντὰ στὸ τραπέζι καὶ ἀρχισε νὰ διαβάσῃ. Ἡ Παναγιώτα ἔφυγε. Ὁ Γιαννάκης βηματίζει. Ἐπειτα στάθῃ ἀπότομα καὶ ρώτησε :

— Τοὺς πιάσανε τοὺς δολοφόνους, Μαρία ;

— Ὅχι. Ὁ κ. ἱατροδικαστὴς ἐπεσκέφθη σήμερον τὸν τόπον τοῦ κακοουργήματος. Ἐκ τῆς νεκροψίας ἐθεβαιώθη ὅτι τοῦ ἐγκλήματος προηγῆθη κτηνώδης κίκωσις τῆς ἀτυχοῦς νεάνιδος. Οἱ δολοφόνοι διαφεύγουν εἰσέτι. Εἶναι ὅμως ζήτημα τιμῆς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν νὰ συλληφθοῦν καὶ πρέπει οἱ ὅπως δὴποτε γνωρίζοντές τι διαφωτιστικὸν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἀνακοινώσωσι τοῦτο.»

— Βεβαίως. Πρέπει, εἶπε ἡ Μαρία.

— Δὲ βιάφτει, διόρθωσε ὁ Γιαννάκης.

— Πρέπει ! ἐπέμεινε ἡ Μαρία.

— Ποιὸ τὸ ὄφελος ;

— Νὰ τιμωρηθοῦν ! Γιὰ τὸ κακό. Γιὰ τὸ ἀδίκημα.

Στὸν καφενέ ὁ φωνογράφος εἶχε σῶπασε. Τὸ τακουνάκι κάποιας ἄλλης κοριτσούλας χτυποῦσε πάλι στὸ ἀντικυρνὸ πεζοδρόμιον. Ὁ Γιαννάκης πλησίασε στὸ παράθυρο καὶ καμάρωσε τὴ σιλουέττα της. Κάτω ἀπὸ τὸ ἡλεκτρικὸ τοῦ μεγάρου ἡ σιλουέττα ἐγινε ζωγραφιά, ἡ σκιά ἐγινε γραμμὴ. Ἐνα κοράκι λυγιστὸ μὲ τὸ εὐγενικὸ ντεκολτέ του, δυὸ ματάκια φωτεινὰ μὲ τὸ λιγωμένο τους νάζι, δυὸ ποδαράκια καλὸγραμματα μὲ τίς μεταξωτὲς καλσιτσες τους.

Ὁ Γιαννάκης τὴν κοίταξε ὥς πὺν χάθῃ στὸ σκιερὸ δρόμο. Ἐπειτα ἔσκυψε λιγάκι γιὰ νὰ τὴν καμαρώσῃ περισσότερον, ἀλλὰ κινήθη ἀδέξια καὶ τὸ αἰγινήτικο κανάτι ἔπεσε ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ παραθυριοῦ καὶ ἔσπασε μὲ ζόστο κάτω στὸ πέτρινον πεζοδρόμιον.

Ἡ Μαρία πετάχτη ὥς καὶ πάνω, Ὁ Γιαννάκης τὴν ἤσυχασε.

εαντί της στή φυλακή, παρουσμένη φυσικά από προαιώνιες συνήθειες και συνθήκες, τις πύργους άλυσίδες, που όλη ή όμη της δώο κι αν τις περιφρονούσε δεν είχε μωρές να σπάσει, ούτε μέσα της. Βαριά πόνοσε, μα ίστερα, κι ως πονούσε πάντα, οίγα και πάλι συνήθισε, κι ίσως και σχεδόν αγαπήσε, μισώντας την, τη φυλακή της, γοητευμένη από τη γαλήνη της που τόσο δεν της άρεζε. Δεν είχαν δυοτυχημένη μέσα στα μικρά τα σπίτια. "Όλοι, κι ο εαυτός της ακόμα, υπάκουος στην κοινή αντίληψη, την θεωρούσαν μάλιστα πολύ ευτυχισμένη. "Επλήντε όμως ίσως κι αυτό το πιο συχνά να μην το αντιλαμβάνονταν. Η φυλακή είχε τέλεια επιβάλλει το Νόμο της: την είχε συμμορφώσει. Είχε ισοπεδωθεί. Και μόνο ο ξεχωριστός στιγμές μέσα στη μουσική ενός τραγουδιού, ενός βιβλίου, ή μιας ώρας όπως τώρα, μέσα στην επικοινωνία με μια ψυχή ελεύθερη, τη βασάνιζε έντατικά κι άφορητα ή. συνείδηση του άσφυκτικού της ξεπεσμού. «Εμένα δε με χωρεί τίποτε, ούτε ο άπέραντος ο κόσμος.» Γέλασε.

Μια άχτιδα του ήλιου κατακόκκινη έπεσε στην άκρη του θράχου στο μικρό Ναό, που κάποτε μοιάζει το θράδι σαν από μέσα του μια δύναμη να το σπρώχνει να πετάξει πολύ μακριά, πολύ ψηλά, μα δυνατά, οριζόμενος, μένει πάντα ακλόνητο. Δεν έχει πια φτερά ή θεά. Οί άνθρωποι, που και τις ιδέες κλείνουν μέσα στους αλύσιτους, σιδερένιους τοίχους της θρησκείας της τα κόπανε. Και, χωρίς φτερά, δε μπορεί να νικήσει ή επιθυμία της, να φύγει, να αφαρπάξει το Ναό. Ανώφελη κάθε προσπάθεια. Και κουρασμένη ή θεά ξαναέρνει μέσα στη φυλακή της, κλαίνοντας αίμα.

Σταχί ένα θέλο άπλώθηκε και στο Ναό. Το θράδι που όλοένα σκοτεινιάζε. Η μαύρη γυναίκα πλάγιασε πιο σφιχτά ακόμα στο χώμα. Σα να μην ήθελε να σηκωθεί πια ποτέ, να μη ξαναδεί πια ποτέ τα θαμπά φωτισμένα σπιτάκια, τα όλοένα πιο αλαζονικά, τυπομένα μέσα στη νύχτα. "Ηθελε να πεθάνει δημοφώς μέσα στ' όνειρό της, αντί να ζει και να είναι μόνο το πτώμα του εαυτού της, τίποτε άλλο από τ' άπλετο πτώμα του ωραίου της εγώ που σέρνεται άσυνείδητα στην μονοτονία της κάθε μέρας. Ανακάχασε πάλι για να μην κλάψει... όπως ή Θεά. Να πεθάνει, αφού δεν επάσχει άλλη απολύτρωση από την Ανάγκη, αφού ή Ζωή άδυσώπητα χρειάζεται: ύπνο, συνθήκες, άλυσίδες, φυλακές. Κι οι αλήνιοι διαβάτες, οί έξοριστοι, οί άναξάρητοι. οί άποίγαντοι, στείλουν κι αυτοί ισαντήρια, και θέλουν τη σιγή του, και τους συγκεντρώνει μια φωτιά, κι έπακοϋνε σε μια φωνή. Τί έφταιε αν είχε διαιστανθεί και γοηθεί τον πόθο και τον καημό των άποίγαντων για τη γαλήνη, κι αν είχε δειλά προτιμήσει το χτισμένο πια κι ασφαλισμένο με τη νοσταλγία για τις τρικυμίες; Τί έφταιε αν είναι άδιέξοδος ο κήλος; Γιατί άπόψε τόσο άνήμερα να την συνάρπαζε από την παθητική της εγκατέστηση παράφορη ή νοσταλγία για ένα ταξίδι χωρίς σταθμό ποτέ σε τόπο ή σε χρόνο, ένα ταξίδι από κάθε θησαυρό, κάθε συγκίνηση, κάθε όρμη για δική της δημιουργία, ποτέ δμοιο, ούτε μια στιγμή. "Εξαλλά διψούσε κάτι πιο πέρα από τις στροφές γύρω στο μαγγανοπήγαδο... Τ' άδύνατο... Και το πιο άτέλειωτο και πολύμορφο

ταξίδι δεν κουράζει κι αυτό μονότονο, δεν είναι φυλακή κι ή αναζήτηση του πάντοτε καινούριου;

Ξαφνικά κρύος ένας άνεμος την πάγωσε. Ζωηρά άνατίναξε μπροστά της την εικόνα της φθοράς του κορμιού της, την άπορώπαια πραγματική εικόνα του θανάτου, του Τίποτε που με ώριομένη εξέλιξη, άλυσοδεμένο κι αυτό σε νόμους, οίγα κι εξακολουθητικά καταστρέφει κι άσχημαίνει. Το άνατίγνισμα που της έδωσε ή θραδινή δροσιά το ένωσε ή γυναίκα σαν το σάλεμα σκουληκιών, σαν το σιγανό τους άνέδασμα στο δέρμα της που το αίστανθηκε άπότομα γυμνό, σαν το γλυστερό τους γλύψιμο στο πρόσωπό της, κοντά στα μάτια, κοντά στο στόμα... Το φίλι του Θανάτου, το στεγνό φίλι της Ζωής, ο άποχαλρευσιμός της, ή στερνή άλυσίδα, ή γλυδών, με την όποία μετά τόσες άλλες σφιχτοδένει τα δύνάτά της, όλοένα πιο στενά, τόσο στενά που τα τρώει.

Τρομαγμένη, τρέμοντας, σηκώθηκε όλόρθω ή γυναίκα, κι άρχισε μηχανικά, νευρικά, να περπατεί, να τρέχει, χωρίς να ξέρει γιατί, ούτε που πηγαίνει, ούτε τί φεύγει, κάποιο φάντασμα άμορφο με χέρια και κεφάλια άμέτρητα, που όλα κρατούσαν μπλεγμένες άναμειταξύ τους μακριές, άτέλειωτες άλυσίδες και κλειδιά φυλακής που χτυπούσαν χωρίς κρότο. Κ' ή σιωπή τους πιο τραγικά διαλαλούσε την άναπόφευγη απολυταρχία τους. "Εφευγε ή γυναίκα διωγμένη από ένα φάντασμα, της ζωής ή του θανάτου, δε μπορούσε να ξεδιαλύνει, ίσως και τα δύο, ίσως ακόμα και φάντασμα όλης της άγωνίας, της νοσταλγίας, και της εγκατέστησής της.

"Όμως ή διάθεσή της εξαλλά άρχισε να τραγουδεί. Τ' όλοένα άπέλιδο και χαμένο της μαζί με τον παράφορο πόθο άσύνειδα δημιουργήσει εντός της φλογερό ένα ποτάμι ήχων που την έκαie και ήθελε να ξεχνθεί. Να ξεχνθεί σε κάποιο τραγουδί που είχε συχνά έντατικά αίστανθεί μέσα της, που είχε θελήσει να το άπλώσει σ' όλη τη Φύση, ένα τραγούδι πλέριο από ιδέες και συγκινήσεις, νέες, τοιμηρά δομητικές, που θα έθρανε άλυσίδες για να δημιουργήσει άλλες, αφού πάντα πρέπει, αλλά που έναν καινούριο κόσμο θα έφτιαχνε στον άπέραντο κόσμο, μια δημοφία, μια δύναμη, ένα τραγούδι που θα άνοιγε μισόκλειστα δειλά μάτια, και που ποτέ καμιά έκφραση δεν του είχε δώσει, ούτε καν άποφασίσει πια μορφή έκφρασης θα διάλεγε, τη ζωγραφική, τη μουσική, ή το βιβλίο, ή το άγαλμα, ή όποια άλλη, που το είχε άλύπητα σκοτώσει κι αυτό, όταν θυσίασε τα φτερά. Δεν είχαν άξια. Να πλάσει την έκφραση, ή να επαναστατήσει ενάντια στον πλάσι από γενεές και περίγυρο εαυτό τους, να σπάσει τα είδωλα τα δικά της, αφού τα είχε παραδεχτεί. Μήπως δεν είχαν το εγώ της εκείνο που όνειρεύονταν; Τ' άνείπωτο του τραγουδιού της έκδικητικά την είχε τυραννήσει. Μα τώρα ζούσε το τραγούδι, αφού το αίστάνονταν ζωντανό, άδιάφορο αν άνηχούσε ίσως και τώρα άμορφο στο σκοπό και στα λόγια. Τ' άκουε όπως πάντα, το είχε όνειρευτεί, κι ακόμα πιο τέλειο, σε κάθε του ξελέπιση, στο σύνολό του. Τραγουδοϋσε παράφορα, ευτυχισμένη, όλοένα πιο μεθυσμένη, χωρίς να ξέρει πια τίποτ' άλλο, ούτε πως περπατούσε. Έξαφανίστηκε και το φάντασμα που την κυνηγούσε. Περπατούσε παραδομένη όλόκληρη στη διονυσιακή